

Rozpočtování z hlediska rovnosti žen a mužů

Ing. Lucie Sedmihradská, Ph.D.

Katedra veřejných financí

Vysoká škola ekonomická v Praze



Základní pojmy a jejich vztahy

Gender mainstreaming:

zahrnutí hlediska genderu do veškerého rozhodování
způsob provádění veřejné politiky

Genderové rozpočtování:

zahrnutí hlediska genderu do rozpočtového procesu (tj. rozhodování o rozpočtových příjmech a výdajích dané obce)
přístup k rozpočtování

Genderová analýza:

zkoumání dopadu rozhodnutí na muže a na ženy
nástroj GM a GR



Genderové rozpočtování

Znamená zahrnutí genderové analýzy do všech fází rozpočtového procesu.

Není kdo dostal více nebo pro koho je fotbalový stadion?

Je to nástroj pro překonávání (snižování) nerovností ve společnosti

- identifikace nerovností
- způsoby jejich snižování

Rozpočtový proces je souborem **rozhodnutí** různých subjektů, jehož výsledkem je konkrétní **rozpočet**, který obsahuje **cíle** a aspirace daného subjektu, vyjádřené prostřednictvím jeho **příjmů a výdajů**.

Fáze rozpočtového procesu obce:

1. příprava a sestavování rozpočtu
2. projednávání a schvalování rozpočtu
3. hospodaření podle rozpočtu
4. Následná kontroly, závěrečný účet

VŠE Genderové rozpočtování

Je třeba hodnotit, zda určité rozpočtové rozhodnutí genderovou nerovnost zvýší nebo sníží a to

- ex ante, tj. před přijetím rozhodnutí
- ex post, tj. po jejich realizaci

Nástroj pro hodnocení – genderová analýza



Genderová analýza

Genderová analýza zkoumá dopad různých politik, programů a opatření zvláště na ženy a na muže.

Tato analýza zahrnuje:

1. shromažďování údajů a tvorbu statistik členěných podle pohlaví
2. samotné hodnocení

Genderová analýza obsažená **v návrhu rozpočtu** může **ovlivnit** průběh i výsledky diskuse a **rozhodování** o návrhu rozpočtu, především v rámci jeho projednávání a zpracování připomínek.



Metody genderové analýzy použitelné v městech a v obcích

1. Hodnocení nových programů nebo projektů z hlediska jejich dopadu na rovnost ve společnosti

Dává odpověď na tuto otázku:

- *Povede tento program nebo projekt ke zvyšování nebo snižování nerovností ve společnosti?*

Jedná se o jednu z nejpoužívanějších metod, protože pracuje na poměrně agregované úrovni a nemusí tak řešit problémy spojené s obtížností určení dopadů na konkrétní jednotlivce.

Postupy hodnocení

1. Seznam otázek pro hodnocení projektů a jejich dopadů,
2. diskuse o jednotlivých prvcích programu,
3. hodnocení programu z hlediska stanovených cílů.

Příklad:

- *Zastupitelstvo obce uvažuje o omezení počtu autobusových spojů do sousedního města.*
- *Toto omezení by však dopadlo více na ženy, protože muži spíše jezdí autem a protože mezi seniory, kteří hromadnou dopravu využívají nejvíce, je podstatně více žen.*

2. Hodnocení programů nebo projektů jejich uživateli nebo příjemci

Dává odpověď na otázky:

- *Jsou občané spokojeni s jednotlivými programy nebo projekty?*
- *Reagují projekty na skutečné potřeby občanů?*

Jedná se o metodu, která se snaží do rozhodování zapojit veřejnost.

Komunitní plánování, participativní rozpočet.

Postupy hodnocení

1. dotazníky,
2. rozhovory,
3. diskusních skupiny,
4. pozorování apod.

Příklad:

Zastupitelstvo obce uvažuje zavedení rozvážky teplých obědů ze školní jídelny méně pohyblivým seniorům:

- *Mají senioři o tuto službu zájem?*
- *Pomůže jim? Budou jí skutečně využívat?*
- *Kolik bude klientů (protože si třeba nechtějí nebo neumějí uvařit) a kolik bude klientek (protože je starších žen více než mužů)?*

3. Hodnocení využití času (Time-Use Studies)

Ukazuje, jak ovlivní určité opatření nebo program využívání času během dne.

Zpracování **komplexních studií** o využívání času je však značně náročné.

Podstatné informace může naproti tomu přinést i jedna nebo několik **případových studií**.

Obecně tráví ženy více času neplacenou prací, tedy péčí o děti, nemocné nebo o domácnost. Určitá opatření nebo projekty jim tak mohou tuto práci ulehčit nebo naopak ztížit.

Příklad:

Zastupitelstvo obce uvažuje o zrušení mateřské školy.

- *Rodiče dětí budou muset vozit děti do mateřské školy v některé sousední obci, což bude obnášet přibližně hodinu denně.*
- *Toto opatření tedy ovlivní využití času rodiče, který dítě do školky vozí.*

Naopak zřízení nové autobusové zastávky v blízkosti školy nebo autobusového spoje navazujícího na konec školní výuky může pozitivně ovlivnit využití času nutného k doprovodu dítěte do nebo ze školy.

4. Hodnocení dopadu jednotlivých programů (incidenční analýza)

Umožňuje porovnání dopadu konkrétních rozpočtových výdajů na ženy s dopadem na muže při současném porovnání dopadu přímého i zprostředkovaného.

Nevýhodou incidenční analýzy je určitá nejednoznačnost přiřazení užitků plynoucích z jednotlivých projektů konkrétním jednotlivcům a obtížné vyčíslení těchto užitků sekundárních příjemců.

Postupy hodnocení

Provedení incidenční analýzy vyžaduje dva druhy údajů:

1. informace o celkových výdajích souvisejících s daným projektem a zároveň o jednotkových nákladech ve vztahu k příjemci (*např. celková částka na rozvoz obědů a částka na jeden oběd*),
2. informace o všech uživatelích dané služby (*např. klienti této služby*)

Postup při použití této metody je uvažován ve dvou úrovních:

1. hodnocení výdajů při použití genderových statistik v rámci hodnocení primárních příjemců,
2. subjektivní hodnocení výdajů v rámci hodnocení všech příjemců.

Příklad:

- *Přímý dopad příspěvku mateřské školy je genderově neutrální, protože počet holčiček a chlapečků je téměř stejný.*
- *Zprostředkovaně má však tento příspěvek větší přínos pro ženy, protože se mohou vrátit do práce,.*
- *Granty pro sportovní oddíly: mužské – smíšené – ženské.*

5. Vytvoření a sledování ukazatelů rovnosti žen a mužů

Vytvoření ukazatelů, které umožní sledovat dopady určitých rozhodnutí na jednotlivá pohlaví nebo skupiny ve společnosti.

Příklad:

*Jak se změnila **ekonomická aktivita žen** po omezení počtu autobusů do sousedního města nebo po uzavření mateřské školy?*

VŠE Závěr

Genderové rozpočtování znamená **zahrnutí genderové analýzy** do všech fází rozpočtového procesu.

Cílem je zjistit, zda **dopady rozpočtových rozhodnutí** nedoléhají výrazněji jen na jedno pohlaví (skupinu).

Jednotlivé **metody** genderové analýzy mají různé nároky na vstupní údaje i provedení vlastní analýzy.

Zajímavé informace však mohou často poskytnout i **případové studie** nebo **zapojení veřejnosti**.